Indian Streams Research Journal
Vol -1 , ISSUE –1, Feb - 2011
ISSN:- 2230-7850

Available online at www.isrj.net

ORIGINAL ARTICLE

माहिती तंत्रज्ञानात मराठी भाषचे महत्व

प्रा.नरेश कृ.महाजन

शिवरामजी मोघे महाविद्यालय, पांढरकवडा, जि.यवतमाळ.

प्रास्ताविक

आज माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाने सर्वच क्षेत्रे व्यापून टाकली आहे. त्यामुळे ते दैनंदिन जीवनाचा भाग बनले आहे. दैनंदिन जीवनात येणाऱ्या समस्या व अडचणी यावर मात करण्यासाठी उपाय व आवश्यक माहिती ही या तंत्रज्ञानामुळे सहज व सुलभरित्या उपलब्ध होत आहे.

माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान (CTC)

अंकाधिष्ठित (डिजिटल) स्वरूपातील माहितीचे एकत्रीकरण, साठवणूक, संपादन, व्यवस्थापन प्रक्रिया, सादरीकरण, आदानप्रदान व सुयोग्य वापर करण्याचे तंत्रज्ञान म्हणजे माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान. दळणवळणाच्या विविध साधनांच्या मदतीने योग्य माहिती योग्य त्या ठिकाणी जलद पोहचविण्यासाठी उपयोगात आणले जाणारे तंत्रज्ञान म्हणजे माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान होय. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा उपयोग शिक्षणक्षेत्रात होऊ लागल्यामुळे शिक्षणाची प्रक्रिया आनंदी, जलद, सुकर व आकलनक्षम बनली आहे. अध्यापनात मनोरंजकता येऊ लागलो आहे. माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाच्या विकासामुळे जग एकदम जवळ आले आहे. याचे प्रमुख कारण म्हणजे संप्रेषणाची आधुनिक साधने होय. या साधनांच्या मदतीने जगाच्या दोन टोकाशी असणाऱ्या दोन व्यक्ती एकमेकांशी सहज संपर्क साधू शकतात. माहिती संप्रेषणासाठी वापरल्या जाणाऱ्या साधनांत मुख्यत्वे दूरध्वनी, भ्रमणध्वनी, ध्वनिमुद्रक, सी.डी.प्लेअर, आका"ावाणी दूरद"ान, संगणक, दूरछाया, आंतरजाल, ई मेल, व्हीडीओ कॉन्फरन्सिग, कृत्रिम उपग्रहावर आधारित सेवा इत्यादींचा समावे"ा होतो.

आंतरजाल (Internet)

जगातील अनेक संगणक एकमेकांना जोडून तयार केलेले संगणकाचे महाप्रचंड जाळे म्हणजे आंतरजाल होय. इंटरनेटच्या मदतीने संदे"ावहनाचे काम जलद व कमी खर्चाचे झाले आहे. त्यामुळे जगाच्या कानाकोपऱ्यात असलेली माहिती आपणास सहज उपलब्ध होते. इंटरनेटचा वापर विविध क्षेत्रात मोठ्याा प्रमाणात केला जातो त्यामुळे मानवी जीवनात आमूलाग्र बदल झालेला दिसून येतो. सर्व क्षेत्रे इंटरनेटने व्यापून टाकली आहे. इंटरनेटचा वापर हा आज प्रत्येक व्यक्तिच्या जीवनाचा अविभाज्य भाग बनला आहे. दळणवळण, संश ोधन, नोकरीविषयक माहिती, पर्यटन, वैद्यकीय, संदे"ावहन इ. क्षेत्रे मोठ्या प्रमाणात इंटरनेटने व्यापून टाकलेली आहेत.

प्रत्येक क्षेत्रातील अद्ययावत माहिती केव्हाही, कोठेही अतिजलद गतीने उपलब्ध होते. शिक्षणक्षेत्रात विद्यार्थी, शिक्षक, व्यवस्थापन करणारे या सर्वांना इंटरनेटचा उपयोग होतो.

मराठी भाषा व इंटरनेट

जागतिकीकरणाच्या या युगात शहरातीलच नव्हे ग्रामीण जीवनातही आवश्यक होत असलेला इंटरनेटचा उपयोग मराठी भाषा बोलणाऱ्या व्यक्तींनी सुध्दा स्वतःच्या विकासाठी करून घेतला पाहिजे. आजचा मराठी तरूण या तंत्रज्ञानापासून वंचित राहायला नको. मराठी समाजाची भाषा, अस्मिता जपण्याबरोबरच बहुसंख्य लोकांना सहजपणे तंत्रज्ञानाची ओळख होण्यासाठी इंटरनेटवर मराठी भाषेचा वापर होत आहे. त्यामुळे सद्या जगाच्या कानाकोपऱ्यात असणाऱ्या मराठी माणसांना इंटरनेटने एकत्र आणले आहे. आधुनिक जगाचे संवाद माध्यम असणाऱ्या सायबर वि"वात अगदी समर्थपणे संचार करून मराठीनेही 'माझा मऱ्हाटाचि बौलू कोतुके ! परि अमृतातेही पैजा जिंके' हा संत ज्ञाने"वरांनी व्यक्त केलेला वि"वास सार्थ ठरविला आहे. तुकारामांची गाथा, शाहिरी काव्य, कुसुमाग्रज, पु.ल.दे"ापांडे यांच्या पर्यंतची मराठी मनात घर करून बसलेली अनेक श्रध्दास्थाने इंटरनेटवर दिमाखाने झळकत आहे.

मराठी भाषा (देवनागरी लिपी) टंकलिखित करणे, मराठीतील माहिती जगातील सर्व संगणकांवर दिसणे याबाबत पूर्वी काही तांत्रिक समस्या होत्या. पण आता युनिकोड प्रणालीमुळे या सर्व समस्या सुटल्या आहेत. युनिकोड प्रणालीच्या माध्यमातून मराठीचे संगणकीकरण शक्य झाले आहे. म्हणजेच मराठी संगणकावर वापरणे व मराठीतील माहिती आंतरजालावर उपलब्ध करून देणे सहज साध्य झाले आहे. मराठी पुस्तके व वर्तमानपत्रे आज इंटरनेटवर उपलब्ध आहेत.

मराठी संकेतस्थळे

World Wide Web ला मराठीत ''माहितीचे जागतिक जाळे' असे म्हटले जाते. यामुळेच इटरनेटवर विविध प्रकारची माहिती एकत्र करणे शक्य झाले आहे. जगातील कोणतीही व्यक्ती या माहितीचा उपयोग करू शकते. विविध क्षेत्रातील विकासाची माहितीही संग्रहित केली जाते. त्याचे जाळे जगभर पसरले असल्यामुळे कोणत्याही ठिकाणाहून माहिती आपणास मिळते. त्यामुळे स्थलमर्यादा राहिली नाही. तसेच कोणत्याही क्षणी ही माहिती अतिशय जलद गतीने उपलब्ध होते. त्यामुळे काळाचे बंधनही राहिले नाही.

आज मराठी भाषेतही अनेक सकस संकेतस्थळे निर्माण होत आहेत. मराठी साहित्य, संस्कृती, महाराष्ट्राचा इतिहास, भूगोल, पर्यटन, प्रभावी व्यक्तिमत्त्वे इत्यादीविषयी माहिती देणारी अनेक संकतस्थळे सद्या कार्यरत आहेत. 1996 मध्ये डायनॅमिक फॉन्ट वापरून तयार केलेल्या 'मायबोली डॉट कॉम' या मराठीतील संकेतस्थळाने प्रथम मराठीतून संवाद घडवून आघाडी घेतली. मायबोली नंतर मनोगत, उपक्रम, मिसळपाव, माझे शब्द अशी अनेक संकेतस्थळे निर्माण झाली. 2009 च्या शेवटो 'मी मराठी' आणि 2011 मध्ये 'ऐसी अक्षरे' ही दोन संकेतस्थळे निर्माण झाली. नियमितपणे होणाऱ्या लेखन स्पर्धा हे या दोन्ही संकेतस्थळांचे वशिष्ट्य आहे. नवीन पुस्तकांचा परिचय करून देण्यात 'मायबोली' आघाडीवर आहे. तर आंतरजाल या माध्यमाचे लोकशाहीकरण करण्याच्या दृष्टीने 'ऐसी अक्षरे' वर प्रतिसादांना श्रेणी देण्याची सुविधा आहे. याशि वाय मराठी माती, मायमराठी, मराठी विश्व, मराठीतला, मराठी कट्टा अशी अनेक मराठी संकेतस्थळे आज निर्माण झालेली आहेत.

ऑनलाईन/मोबाईल बॅकींगच्या दृष्टीनेही त्यांचा प्रवास सुरू झाला आहे. मानबिंदू या संकेतस्थळाने यात पहिले पाऊल टाकले आहे. बरेचदा इंग्रजी शब्दांना चपखल मराठी परिभाषिक शब्द न आठवणे ही संकेतस्थळांवर मराठीत लेखन करतांना येणारी अडचण असते. याकरिता विविध मराठी सकेतस्थळांवर वि"ाेष चर्चा पाने निर्माण करून चर्चा केल्या जातात व शब्द भांडार, शब्दकोश यांचे माध्यमातून मराठी शब्दांचे संकलन होते. मराठी शब्दांना जनमानसात रूजवण्याचे प्रयत्न देखील बरीच संकेतस्थळे करतात. मराठी संकेतस्थळांच्या माध्यमाने मराठी साहित्य सुद्धा जागतिक पातळीवर पोहचले आहे.

इंटरनेटवर मराठी भाषच्या समृद्धीसाठी....

- भाषा विकास व प्रसार होण्याच्या दृष्टीने संगणकावर व इंटरनेटवर मराठीचा वापर वाढणे, मराठी भाषेतील विपूल माहिती इंटरनेटवर प्रदर्शित करणे अतिशय महत्त्वाचे आहे.
- मराठी भाषेतील ग्रंथ, पुस्तके, नियतकालिके, हस्तलिखिते, कोषवाङ्मय इ. माहिती इंटरनेटवर प्रदर्शित करण्याचे छोटे–मोठे प्रकल्प एक भाषा विकासात्मक चळवळ म्हणून कार्यान्वित करण्याची आव"यकता आहे. याबाबत सांस्कृतिक संस्था, प्रका"ान संस्था तसेच मराठी भाषा रसिक, वाचक, लेखक, संशोधक यांचा समन्वय साधून कल्पक उपक्रम राबवून अधिकाधिक मराठी साहित्य इंटरनेटवर प्रदर्"ाित करण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे.
- आपले लेख, कथा, कविता व इतर साहित्य मराठी नोंदस्थळांची निर्मिती करून जास्तीत जास्त लोकांपर्यंत पोहचविण्याची गरज आहे.
- मराठी संकेतस्थळांना प्रोत्साहन व पाठबळ देण्यासाठी प्रत्येक सायबर कॅफेमध्ये, ग्रंथालयात या विषयीचे माहितीपत्रक व सूची ठवून त्यांचा प्रसार करता येईल.

समारोप

इंटरनेटवर मराठी भाषेची समृध्दी व तिच्या प्रसारात वृध्दी करण्यासाठी मराठी संगणक धारकांनी प्रत्येकवेळी नोंदस्थळे, संकेतस्थळे या माध्यमातून मराठी भाषेतील माहिती व साहित्य प्रदर्"ाित केले तर मराठी भाषेच्या इंटरनेटवरील प्रसाराला गती येईल. नवचैतन्य मिळेल आणि इंटरनेटवरही माय मराठीची भरभराट झाल्याशिवाय राहणार नाही.

संदर्भ साहित्य

1) सूचना सुरक्षा जागरूकता – सी.डॉक, प्रकाशन.
2) इंटरनेट – डॉ.प्रबोध चौबे.
3) माहिती तंत्रज्ञान – सुषमा गावंडे
4) www.maymarathi.com
5) www. marathi.com
6) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान – प्रा.कल्पना माने